

Kulcsár Ferenc

Látni a láthatatlant

A 70 éves Tóthpál Gyuláról

*Micsoda csend és mennyi tünemény!
A fiú megáll a fény
rácsai mögött csodálni
az aranykopolás bodroglői pusztaságot,
ahová mindig visszavágyott...
Lelke mélyéig az ő földje ez:
innen indult égi mezőkre
ezer éven át szépapáinak minden őse.*

(Török Elemér: A Bodroglői fia)

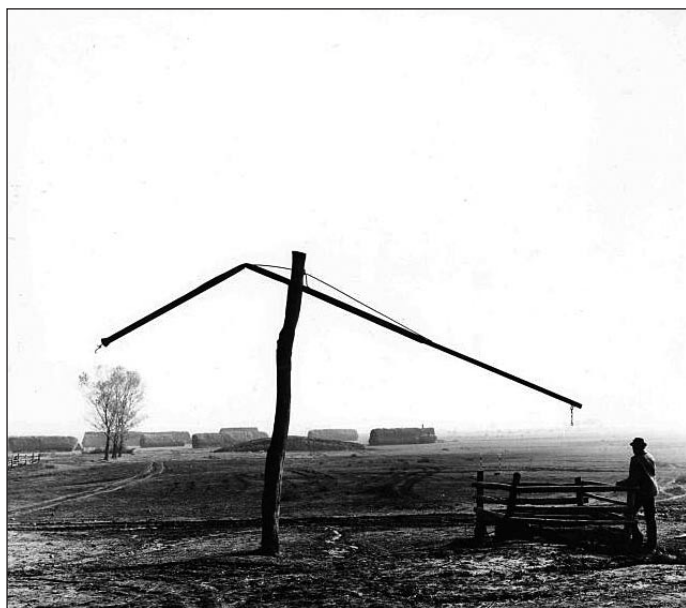
Tóthpál Gyula a mögöttünk hagyott, pontosabban a mögöttünk „tudott” század fojtogató, kiszolgáltatott s egyben nyugtalanító hetvenes-nyolcvanas éveinek egyik legegységibb hangú, legmélyebb látású fotóművésze. Mind a szlovákiai magyar, mind az egyetemes magyar művészetben. Aki kezdetben „újságot írt és fotózott. Aztán fotózott és újságot írt, végül pedig csak fotózott”. Hogy korának valóban az egyik legfontosabb fotóművész legyen...

Kezdetektől mondjuk és hisszük, hogy a szlovákiai s egyben a Kárpát-medencei magyar értelmiségnek van, kell, hogy legyen egy szent hegye: a műveltség és a kultúra. Ennek a szent hegynek, ennek a mi Olümposzunknak méltán lett a tagja életünk krónikása, Tóthpál Gyula, a fotóművész – immár évtizedek óta. Azóta, hogy a huszadik század hatvanas éveiben eldöntötte, olyan fotóművész lesz, olyan magyar fotóművész, akinek a képei senki máséival nem téveszthetők össze. Nos, nyugodt szívvel elmondhatjuk, hogy következetesen megvalósította ars poeticáját: a „kálváriák kimerítő kaptatóján” felfelé haladva is végig a kultúrát, nemzetét és szülőföldjét szolgáló művész maradt, akit – a múlt század közép-európai értelmiségeihez hasonlóan – a félelem és szorongás nevelt ugyan, mégis, vagy éppen ezért olyan klasszikus értékeket teremtett, melyek azon a bizonyos kaptatón felvitték őt a „megváltás hegyére”. Mert nem egyszerű krónikása ő az életünknek, hanem a halál helyett az örökké újjászülető ember krónikása, akinek a szeme nemcsak a lelket, hanem a szívet is tükrözi, azt a szívet, amely a világ teremtésének a forró fészke, s amelyből minden élet kiindul.

S azt is nyugodtan rögzíthetjük, hogy Tóthpál Gyulának különös adottsága van az örökévalóság és a pillanat egymás ellen feszülésének a megragadására, mint aki művészi erejét és emberi hűségét az isteniből eredezteti, ezért tud hatni egyszerre az érzelemre és az értelemre. Ilyen tekintetben – s azért is, mert számára a fotózás filozófiai, vagyis

alapvetően létproblémát jelent – a művészete egyetemes művészet: fekete-fehér fotóin, természeti képpel szólva: ébenfekete és liliumfehér képein elsősorban a valóságteremtő hitelesség ragadja meg a nézőt, az a lélekbe kódolt elementáris erő, amely mint minden igaz művészt, aki látja a láthatatlant, rokonságba hozza a Teremtő és a teremtés abszolútumával. Fotóművészünk egyik méltatója, Szabados György úgy próbálja megfogni ezt a Tóthpál-jelenséget, hogy az embert általában, így az alkotó művészt is azzal a bizonyos Buddha-emberrel „méri”, tudniillik, hogy csillogó vagy poros-e a tekintete, azaz hát a művészete egy-egy alkotónak. S úgy találja, hogy Tóthpál „tekintete” csillogó, mert művei az örökkévalósággal rokoníthatók: magasztosak, a teremtéshez és a Teremtőhöz egyetemes módon, hitelesen, „pormentesen”, a szépségen és a jóságon keresztül viszonyulnak, ezért a befogadónak élet- és lelkiertőt „ajándékoznak”, katarziszban, majd harmóniában részesítve őt. Így törvényszerű, hogy Tóthpál fotói elementáris szimmetriájukkal egyrészt örökkévaló művészetet teremtenek, ugyanakkor, illetve éppen ezért „a magyar művészet, a magyar közösség, a magyar jelenség vonatkozásában is rendkívüli magaslatozt jelentenek”: az élet legfontosabb dolgairól tudósítanak, az élet mély, szakrális és nem felszíni, szekuláris voltát hangsúlyozzák, bemutatva „a szenvedő emberi egzisztenciát, a történetnek, a történelemnek, a sorsnak kiszolgáltatott ember szegénységét, megrendüléseit, helytállását, reményét és hitét”.

Úgy emlékszem, több évtizedes barátságunk egyik intim pillanatában Tóthpál Gyula a vizualitás katonájának, a látás harcosának nevezte önmagát, akinek a fényképezőgép a fegyvere, amellyel nem öl, hanem örök életűvé teszi az embert. Meghódítja és birtokba veszi a létet, az emberi igazságot: az élet mélységét és tragikumát, a megrendüléseket és fájdalokat, a sorsunkról regélő tárgyakat, a természetet és az állatokat: hol a ballada, hol a románc, hol a visszafogott óda, mi több, egyfajta szemérmes himnusz hangján, megmutatva a külsőbe öltözött belsőt, a mulandóságban is ott ragyogó szépséget. Alkotásain, figyeljenek bár önmagukba vagy a mélyből tekintsenek kifelé, mindig a sallangjaitól megtisztított, lecsupaszított, meztelen lét dokumentálja önmagát, mint költőink és íróink legerősebb és legtisztább lapjai: az egyetemességen belül a szlovákiai magyar sorsközösség életdrámája is élénk rajzolódik.

Csoóri Sándor írja róla találóa, hogy az ő képein semmi sem azonos csupán önmagával, mert az alkotásai történelmet és drámát sűrítenek, képeinek „csöndje” beszélő csönd, „a bábmanökenek a kirakatban nem egyszerűen csak próbababák, hanem a halál csúfondáros utcalányai; a vasúti kocsiban hegedülő rokkant nemcsak egy közönséges koldus vagy zenész; vele a háború utazik a vonaton; ráadásul a hallgató és emlékező férfiutas homlokráncain az elveszített hazák is ott utaznak”. De említhetjük további, a jelképek erejével beszélő képeit is. Az egyik, melynek *A diktatúrák dallama* vagy *Trianon dallama* címet is adhatnánk, egy ötsoros kotta-szögesdrótkerítés betonján egy vaskampó a G-kulcs s egy árván gubbasztó, sűrke veréb a hangjegy; a másikon egy megtörtén és vádlón magasodó bogáncsot látunk a hótengerben, mely a Don-kanyar halott katonáit gyászolja: a bogáncs-katona a „kezében” egy törött kardot és egy akna széttépte zászlót tart.

Tóthpál Gyula életművét az elementáris szimmetria pecsétje teszi maradandóvá. Képein minden szimmetriában van, az arányok ezerféle módon jelennek meg alkotásain. Először is a fehér és a fekete színek, aztán a kint és a bent, az értelem és az érzelem, a fény és az árnyék, az élet és a halál, a szekuláris és a szakrális aránya, de beszélhetünk a gyarlóság és a helytállás, az elveszettség és a hit, a pillanat és az időtlenség, a lét örömeinek és bánatának arányáról s végül a rész és az egyetemes arányáról is.

Ezért mondhatta róla 2003-ban, állami kitüntetése alkalmából Csáky Pál, Szlovákia akkori miniszterelnök-helyettese, hogy Tóthpál Gyula a szó legnemesebb értelmében önzetlen és nagylelkű, a szó legeredetibb értelmében pedig ritka tehetséggel megáldott szenvedélyes fotóművész, aki – szerencsére és mindannyiunk hasznára – első meggyőződéssel tudja átérezni a kisebbségi lét sajátos gondjait. Tegyük hozzá: a kisebbségi lét gondjain túl az egyetemes ember egyetemes gondjait és reményét is – erő és hűség által, hitelesen. S ezért mondhatta kedvesen, mély emberi és szociális együttérzéssel Koncsol László 2007-ben, a Posonium Művészeti Díj 2007. évi Életműdíj kitüntetéséről, Tóthpál Gyuláról, hogy „ha sok pénzem volna, vennék neki egy kiváló kamerát, hogy mozgó dokumentumfilmeket készíthessen Szlovákia magyar peremvidékeiről; s ha sok pénzt nyernék a lottón, az első milliót minden bizonnyal neki, Tóthpál Gyulának adnám, hogy gyönyörű álmait valóra válthassa”.

Tóthpál Gyula 1941-ben született a bodrogközi Perbenyiken, s többéves szerkesztőségi munka után lett a felvidéki fotóművészet legismertebb képviselőjévé, mára pedig immár

rangidős mesterévé. A perbenyiki magyar középiskolában érettségizett, majd néhány vargabetű után közel tíz esztendeig az *Új Szó* című pozsonyi napilapnál dolgozott fotóriporterként. 1975-től csak a fényképezésnek él – a Szlovákiai Képzőművészeti Alap szabad foglalkozású fotóművészeként. Munkáit 1959 óta közlik a (cseh)szlovákiai magyar, szlovák és cseh lapok. Jelenleg a bodrogközi Királyhelmeceken él.

Fotóiból eddig 105 kiállítást rendezett Szlovákiában és Magyarországon. Számos bel- és külföldi versenyen is indult, legnagyobb nemzetközi sikerét az 1971-es Berlieni Fotóművészeti Világkiállításon aratta: ezüstéremmel jutalmazták. *Csallóköz*, illetve *Dunaszerdahely* című fényképalbumát 1982-ben, illetve 1983-ban jelentette meg; *Bodrogköz*, valamint *Elementáris szimmetria* című fotókönyve kiadásra előkészítve áll.

Tóthpál Gyula 1989-től a Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társaságának a tagja. 2001-ben a Határon Túli Magyarok Hivatalának elismerő oklevelét nyerte el, 2002-től a Kazinczy Ferenc Társaság tagja, 2003-ban pedig megkapta a Szlovák Köztársaság Ezüstplakettjét. Munkásságát 2007-ben a Posonium Művészeti Díj Életműdíjával jutalmazták.

Olvasóink figyelmébe ajánljuk Tusnády László: *Elementáris szimmetria*. Tóthpál Gyula *művészi fényképeiről* c. méltatását is, amely lapunk 2004. évi 2. számában jelent meg.

